

Cesta „nahoru“ a „dolů“

Jak víme ze zlomku B 60 z Hippolyta, pochází od Hérakleita zvláštní věta, totiž že „cesta nahoru a dolů je jedna a táž“. Tato věta musí být ovšem náležitě interpretována, má-li vydat všechen svůj důmysl (a to nikoli pouze v duchu toho, jak to asi Hérakleitos sám myslil – k tomu ovšem nemáme přístup, a neměli bychom, ani kdyby byl Hérakleitos osobně přítomen a nám to přímo řekl). V češtině má slovo „cesta“ přinejmenším dvojí smysl: buď pojmenovává prošlapanou, cestářem udržovanou nebo dokonce vydlážděnou spojnicí dvou míst, anebo pojmenovává aktivní úkon někoho, kdo jde nebo běží po takové spojnici jedním nebo druhým, opačným směrem. „Cesta“ v tom prvním významu má dva konce a mnoho míst mezi nimi; „cesta“ v tom druhém smyslu pá počátek, průběh a cíl, konec. Je-li východiskem (východištěm, výchozím místem) vykonávané cesty (tedy cestování) údolí a jejím cílem vrchol hory, je mezi výstupem na horu a mezi sestupem do údolí velký rozdíl, takže Hérakleitova věta prostě neplatí. Tím spíš tato věta neplatí, když místo na pěší výstup nebo sestup myslíme na pozvedání nějaké úrovně, eventuelně na tzv. evoluci, tedy na vývoj od nižších forem života k formám vyšším až velmi vysokým, velmi „pokročilým“. V takových případech potom mluvíme o zkvalitňování nebo naopak o úpadku – což rozhodně není „totéž“.

(Písek, 151016-1.)